

J A A R V E R S L A G 2 0 1 7

VERENIGING NEDERLANDSE RIVIERGEMEENTEN

IN BEELD

**VERENIGING
NEDERLANDSE
RIVIERGEMEENTEN**

Colofon

Jaarverslag 2017

In Beeld

Tekst: Edmee van der Hoeven

Foto's: Edmee van der Hoeven

**VERENIGING
NEDERLANDSE
RIVIERGEMEENTEN**

VNR bureau

Galvanistraat 1

6716 AE Ede

Postbus 416

6710 BK Ede

Voorwoord

Een duurzaam veilig en aantrekkelijk rivierengebied, dat is waar we als Vereniging Nederlandse Riviergemeenten voor staan. Daar werken we als gemeenten en VNR aan, in goede en nauwe samenwerking met onze mede overheden en andere organisaties.

Als netwerk van gemeentelijk bestuurders brengen we de kansen in beeld die de rivieren ons bieden. Of dit nu gaat over waterveiligheid, natuurontwikkeling, recreatieve mogelijkheden, beroepsvaart of duurzame energieopwekking, we bekijken met elkaar de mogelijkheden en bespreken wie en wat er nodig is om er verder aan te werken. Door het realiseren van verbindingen tussen gemeenten, maar vooral ook door goede afspraken met overheden en organisaties om ons heen.

We merken dat deze opstelling de VNR in beeld brengt. Steeds vaker krijgt de VNR de vraag om mee te denken over een uitdaging van een mede overheid en de gemeentelijke visie op het vraagstuk te verwoorden. Dat maakt oplossingen beter en versterkt ons netwerk.

Een mooie uitdaging om in 2018, deels met nieuwe gemeentelijk bestuurders, het netwerk verder uit te bouwen en te verstevigen!

Hartelijke groet,

Jos Penninx

Voorzitter VNR

Inhoudsopgave

Voorwoord

Inhoudsopgave

De Vereniging Nederlandse Riviergemeenten

p.6

Waar werkt de Vereniging Nederlandse Riviergemeenten aan?

p.10

Wie vertegenwoordigen de Vereniging Nederlandse Riviergemeenten?

p.20

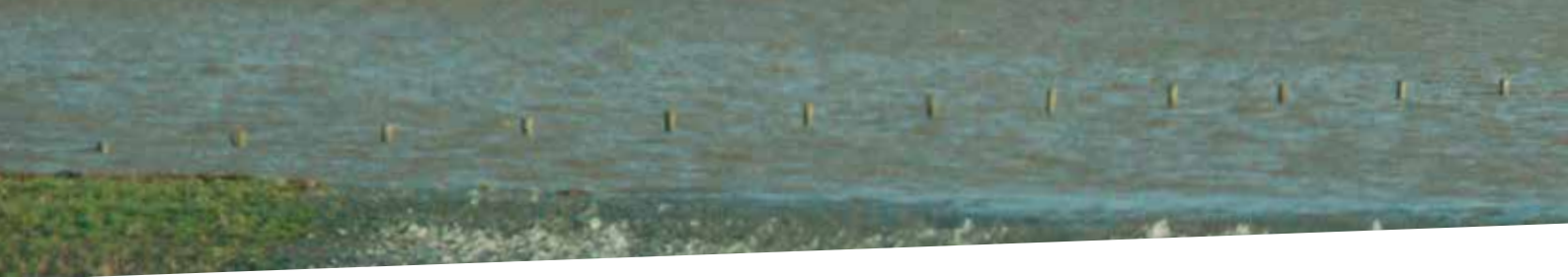
Afsluitend

p.26

Bijlage

Ledenlijst Vereniging Nederlandse Riviergemeenten, per taakgroep

p.28

De Vereniging Nederlandse Riviergemeenten

Inleiding

De Vereniging Nederlandse Riviergemeenten is een netwerk van gemeenten langs de grote rivieren. Het gaat om de Maas, de Rijn, de IJssel, de Nederrijn, Merwedes en de Lek. Gemeenten zijn lid. Bestuurders (met de portefeuille water en/of ruimtelijke ontwikkeling) vertegenwoordigen hun gemeente. Zij bespreken drie keer per jaar de actuele onderwerpen langs de betreffende rivier in hun taakgroep en jaarlijks landelijke onderwerpen tijdens de jaarvergadering.

Het bestuur zet de koers uit, formuleert de wensen, zet deze om in acties en zorgt voor een financieel gezonde vereniging. Het VNR bureau organiseert en ondersteunt alle activiteiten. Via de nieuwsbrief Riviergemeenten vertellen we de leden en geïnteresseerden over de onderwerpen die spelen. Meer informatie is ook te vinden op www.vnrgemeenten.nl.

Kennis- en informatie-uitwisseling is het voornaamste doel van de bijeenkomsten: het van elkaar leren, rivierthema's met elkaar uitwerken, bespreken wat mogelijkheden tot samenwerking zijn en eventuele vervolgacties met elkaar vast stellen. Waar nodig, behartigt de VNR de belangen van de gemeenten langs de rivieren. De onderwerpen die aan de orde komen zijn divers. Het ene onderwerp speelt langs alle riviertakken, een ander is specifiek voor de betreffende riviertak.

Waterveiligheid, het voorkomen van overstromingen, is een belangrijk onderwerp. Gemeenten gaan er vanuit dat maatregelen voor waterveiligheid in een bredere context genomen worden. Daarmee is ruimtelijke kwaliteit en het mee ontwikkelen van andere thema's, als er toch in een gebied wordt gewerkt, een belangrijk gespreksthema. De schoonheid van rivieren vinden de bestuurders van belang. Het gaat dan zowel om de aanblik van de rivier, het opruimen van vervuiling, als de kwaliteit van het rivierwater. Over het gebruik van de rivier wordt veel gesproken: recreatieve mogelijkheden, beroepsvaart, cultuurhistorie én de mogelijkheden voor energieopwekking. Bij dit alles kijken de bestuurders naar de kansen die het onderwerp biedt. Waar kan een gemeente mee aan de slag? Wat en wie is in beeld? Daar wordt met elkaar over gesproken en over van gedachten gewisseld.

De VNR bestuurders laten in divers overleg het geluid van de riviergemeenten klinken. Het gaat om het gemeentelijk geluid in het kader van het Deltaprogramma, maar ook om een gezamenlijk geluid naar bijvoorbeeld Rijkswaterstaat. Een gemeente blijft verantwoordelijk om een eigen visie op een onderwerp te geven en, waar nodig, een besluit te nemen.

Taakgroepen

De bestuurders komen drie keer per jaar bij elkaar om de onderwerpen te bespreken die langs hún rivier spelen, in de taakgroepen Maas, Rijn/Waal en IJssel. Vertegenwoordigers van andere overheden praten ook mee. De samenstelling verschilt per taakgroep. Voor de bijeenkomsten is iedere keer een ander lid gastgemeente. Bijlage 1 geeft een overzicht van de leden per taakgroep.

Taakgroep IJssel

De gemeenten Voorst en Rheden en het waterschap Rijn en IJssel waren in 2017 gastgemeente voor de vergadering van de taakgroep IJssel. De taakgroep IJssel verbindt 17 gemeentelijk vertegenwoordigers.

Voorzitter:

Nicole Olland, gemeente Rheden

Vice voorzitter:

Gerrit Jan Veldhoen, gemeente Kampen

Taakgroep Maas

De taakgroep Maas kwam in 2017 bijeen in Grave, Cuijk en Venlo. 28 gemeenten nemen deel aan de taakgroep Maas.

Voorzitter:

Agnes Schaap, gemeente Wijchen, tot maart 2017
Sander Bos, gemeente West Maas en Waal, vanaf maart 2017

Vice voorzitter:

Jos Teeuwen, gemeente Venlo

Taakgroep Rijn/Waal

De taakgroep Rijn/Waal vergaderde in 2017 in Zaltbommel, Arnhem en Albrandswaard. Bij de taakgroep Rijn/Waal zijn 36 gemeenten betrokken.

Voorzitter:

Machiel de Gelder, gemeente Werkendam

Vice voorzitter:

Herman Geerdes, gemeente Houten

Bestuur

Het bestuur van de VNR is verantwoordelijk de vereniging de juiste koers te laten varen en financieel gezond te houden. Zij spraken in vier bestuursvergaderingen onder andere over het werkplan, de website, de voorbereiding en uitwerking van de Jaarvergadering en de financiële stukken. Terugkoppeling van wat in de taakgroepen is besproken, afstemming van inbreng en uitzetten van actie is belangrijk onderdeel van de bestuursagenda.

Voorzitter:

Jos Penninx, gemeente Voorst

Secretaris/penningmeester:

Remco van de Ven

Leden (voorzitters en vice voorzitters van de taakgroepen):

Agnes Schaap / Sander Bos, Jos Teeuwen, Machiel de Gelder, Herman Geerdes, Nicole Olland, Gerrit Jan Veldhoen, Dick Prosman

Jaarvergadering

De Jaarvergadering van de VNR vond in 2017 plaats in de historische Hanzestad Kampen. De leden gingen aan de slag met het thema 'Kampen; een Hanzestad in de moderne tijd'. Met de aanleg van een bypass, uitgewerkt in historisch perspectief, vermindert Kampen de kans op overstromingen en past het zich aan klimaatverandering aan. Hanzestad, Reevediep, water'verdediging' in de historische stad en de werf met schip zijn onderwerpen die besproken én bekeken zijn. Met een bustocht zijn de werkzaamheden aan het Reevediep bekeken en toegelicht. Een wandeling over de kade liet de verdediging bij hoog water zien. Bij het eindpunt, de Koggewerf, is het goed toe-ven in een historische omgeving. De Jaarvergadering is de jaarlijkse ledenvergadering van de VNR, waarin beleid vastgesteld wordt en financiële stukken en de begroting voor het komende jaar besproken worden. De punten zijn goedgekeurd. Op voorstel van de Financiële Controle Commissie, bestaande uit wethouders Jan van Baal (Overbetuwe), Robert Kreukniet (Zwijndrecht) en André Landwehr (Vianen), is het bestuur décharge verleend op de financiële stukken. Een uitgebreid verslag is beschikbaar.

Nieuwsbrief

Minimaal vier keer per jaar krijgen de leden de digitale nieuwsbrief 'Riviergemeenten' toegestuurd. Deze geeft een terugkoppeling van de vergaderingen van de taakgroepen of de Jaarvergadering. Eén onderwerp wordt nader toegelicht. Daarnaast is er informatie over actuele onderwerpen. Het is een manier om VNR nieuws met de leden te delen. Het gaat om bestuurs- of ledenmutaties, maar ook om oproepen om ervaring over een onderwerp te delen. Zowel leden (de bestuurlijk vertegenwoordigers én de ambtelijke contactpersonen) als vertegenwoordigers van medeoverheden en andere organisaties waar de VNR contact mee onderhoudt, krijgen de nieuwsbrief toegestuurd. Geïnteresseerden kunnen zich via de website abonneren. In 2017 zijn er vier edities verstuurd.

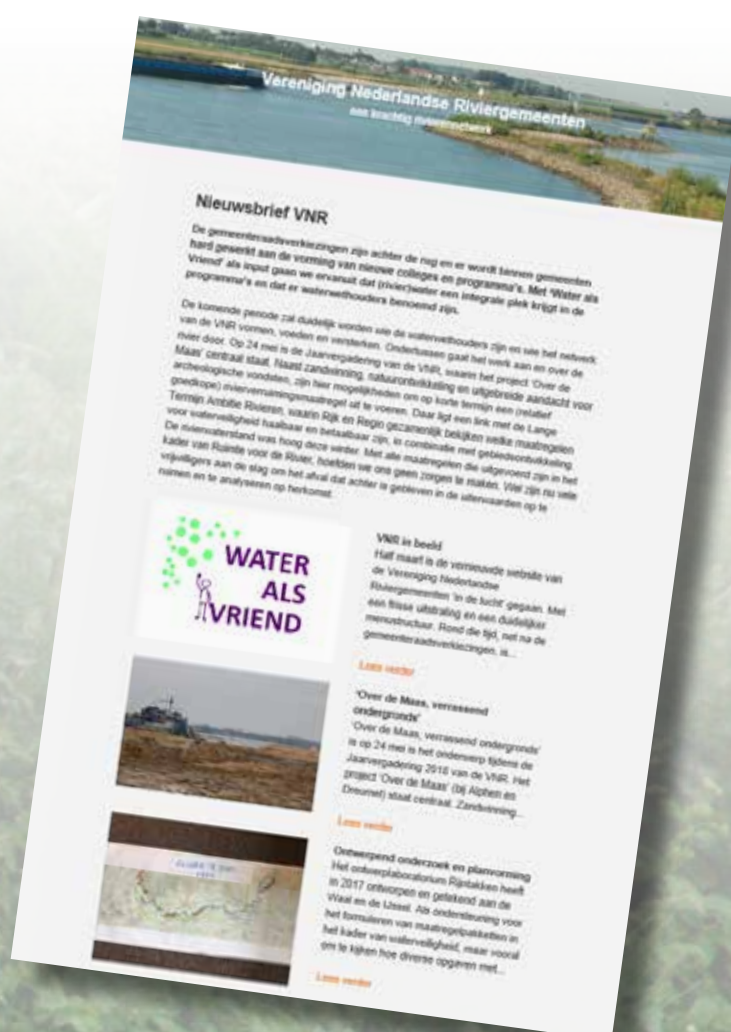
Website

Informatie over de Vereniging Nederlandse Riviergemeenten is te vinden op www.vnrgemeenten.nl. De website geeft basisinformatie over de VNR. Een lijst met de leden van de VNR is interactief gemaakt. Er zijn verwijzingen naar websites van andere overheden, instanties en organisaties die zich bezig houden met onderwerpen die de grote rivieren aangaan.

De nieuwsbrieven zijn er te vinden en na te lezen. Omdat de website van de VNR verouderd was, is in 2017 besloten een nieuwe, eigen website te laten bouwen. Begin 2018 wordt deze gevuld, voor de gemeenteraadsverkiezingen gaat de site 'de lucht in'.

VNR bureau

Het VNR bureau voert de uitvoerende en ondersteunende werkzaamheden uit. Dit is tot en met februari 2017 ondergebracht bij Buro Ontwerp en Omgeving in Arnhem. In 2016 is het besluit genomen om het secretariaat in een andere constructie onder te brengen. Na verkenning is het VNR bureau op 1 maart 2017 ondergebracht bij en verhuisd naar Stadswerk in Ede. De werkzaamheden worden uitgevoerd door Edmee van der Hoeven. De medewerkers van Stadswerk ondersteunen met secretariële werkzaamheden en communicatieadvies. Inhoudelijke aanknopingspunten van de twee verenigingen zijn verder verkend en onderling wordt informatie over een diversiteit aan onderwerpen uitgewisseld. Niet alleen inhoudelijk, maar ook over het levendig houden van een vereniging.

Waar werkt de Vereniging Nederlandse Riviergemeenten aan?

Inleiding

Rivieren zijn dynamisch en dat zijn ook de onderwerpen waar bestuurders met elkaar over spreken. De insteek is om te kijken wat de kansen zijn die een gemeente heeft op een onderwerp en hoe daar mee aan de slag te gaan. In een taakgroep is altijd ruimte om een actualiteit uit de eigen gemeente te delen met de medebestuurders: om feedback te vragen, voortgang te rapporteren of successen te delen. Door vertegenwoordiging in diverse overlegstructuren en bilaterale gesprekken verzamelen en delen we de informatie.

Taakgroep IJssel

In 2017 is er over diverse onderwerpen van gedachten gewisseld:

- Schaduwwerking: wat zijn de mogelijkheden van een gemeente voor schadevergoeding als er al wel sprake is van planvorming, maar nog geen fase van planschaderegeling. Dit mede in het kader van de nieuwe omgevingswet;
- Consequentieanalyse, strategie IJsseldijken: de waterschappen langs de IJssel hebben bekeken wat de gevolgen van de nieuwe normen (2017) zijn voor de dijken langs de IJssel in hoogte- en sterkteopgave. Er is een strategie gemaakt op het uitvoeren van maatregelen om hier aan te werken.

Ruimtelijke kwaliteit speelt daarbij een belangrijke rol. Gemeenten hebben een rol in de uitwerking;

- Deltaprogramma Rijn-IJssel: het gaat over de uitwerking van maatregelen voor hoogwaterveiligheid in een krachtig samenspel tussen dijkversterking en rivierverruiming. De Voorkeursstrategie IJssel is, met nieuwe normen en andere ontwikkelingen, tegen het licht gehouden met het uitvoeren van een MKBA en het verzamelen van relevante beslisinformatie. Via de VNR zijn gemeenten vertegenwoordigd in de Stuurgroep IJssel;
- Verkeersstromen op de dijk: bespreken van de mate van overlast van verschillende verkeersstromen op de dijk (langzaam-snel, gemotoriseerd of niet, woon-werk – recreatief), hoe hiermee om te gaan en te reguleren;
- Schone Rivieren / IJssel: er ontstaan steeds meer opschoonacties langs de IJssel om de uiterwaarden schoon te maken. De organisatie heeft een oproep gedaan aan bewoners om te komen met ideeën om structureel iets te doen aan het zwerfvuil en zo de IJssel mooier te maken;
- Dromen over de IJssel: om niet alleen over de IJssel te praten, maar ook eens te kijken wat de wensen voor 2050 zijn en de mogelijkheden om daar de opgaven uit de Nationale Omgevingsvisie in te verwerken (o.a. klimaatadaptatie en energietransitie), hebben de bestuurders gedroomd over hun beeld van de IJssel. Deze zijn op kaart ingetekend. Dit was input voor de verdere uitwerking van de Voorkeursstrategie IJssel;

- Ruimte voor levende Rivieren: de natuurorganisaties deelden met de gemeentelijk bestuurders hun beeld over het rivierengebied. Het is een handreiking om het gesprek aan te gaan voor een natuurlijke IJssel, met behoud van de gebruiksfuncties;
- Inbreng gemeenten in Lange Termijn Ambitie Rivieren: om concrete afspraken te maken over de uitwerking van de Voorkeursstrategie is het project Lange Termijn Ambitie Rivieren gestart. In de taakgroep is gesproken over de rol en verantwoordelijkheden van gemeenten in dit proces;
- Synergie met opgaven HWBP: in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma worden dijktrajecten aangepakt. De waterschappen doen dit steeds meer in samenwerking en afstemming met gemeenten en hun omgeving. De aanpak verschilt per locatie, de manier van werken voor de Rijnkade Arnhem, de IJsselkade in Zutphen en het Rivierklimaatpark IJsselpoort is met elkaar besproken.

Taakgroep Maas

Hier is met enthousiasme over veel verschillende onderwerpen gesproken:

- Evaluatie Beleidslijn Grote Rivieren: vorig jaar is de Beleidslijn Grote Rivieren geëvalueerd. De rapportage is in de taakgroep aan de orde geweest. Aandachtspunten zijn ingebracht via de gemeentelijk vertegenwoordiger in de Stuurgroep Water;
- Deltaprogramma Maas: er wordt gewerkt aan de uitvoering van het Regionaal Voorstel Maas, waarin projecten voor dijkversterking en rivierversuiming voor de korte termijn verder worden uitgewerkt. Daarnaast zijn Rijk en regio het project Lange Termijn Ambitie Rivieren gestart om concreet te beschrijven hoe het krachtig samenspel tussen dijkversterking en rivierversuiming op de lange termijn vorm krijgt. De regio's Bedijkte Maas en Maasvallei bekijken welke maatregelen mogelijk zijn en draagvlak hebben, op Maas-niveau is afstemming welke gevolgen dit heeft en hoe de maatregelen bijdragen aan het geheel. Gemeenten hebben een actieve rol in de regioprocessen. In de SDM laat de VNR vertegenwoordiging het gemeentelijk geluid horen. De taakgroep sprak over de zorg van Limburgse gemeenten over de voortgang van hun regioproces. Het regioproces Maasvallei kent een ander proces dan het proces Bedijkte Maas, waar vooral lof over is. Gemeenten uitten gezamenlijk hun zorg bij de provincie;
- Aanvaring stuw Grave: in dichte mist is een vrachtschip tegen de stuw bij Grave aan gevaren, met lekkage als gevolg. Rijkswaterstaat gaf toelichting op de technische kant van het incident en hoe het herstel wordt opgepakt. De burgemeester van Grave deelde zijn ervaring als bestuurder. Wat zijn wel en niet de mogelijkheden van een gemeente bij een incident op een Rijks Water?;
- Schone Rivieren / Schone Maas: het project Schone Maas loopt een paar jaar, gestart in Limburg en nu ook uitgevoerd in Gelderland en Brabant, met goede resultaten. Er wordt veel vuil opgeruimd na hoge waters en daarmee worden burgers en verenigingsleven betrokken bij de Maas. De volgende stap is analyse van het afval, om te bekijken waar het vandaan komt en vervuiling mogelijk bij de bron aan te kunnen pakken;
- Maasfietsroute: in de zomer is de Internationale Maasfietsroute van bron tot monding officieel gelanceerd. Het heeft nu drie jaar de tijd zich te bewijzen en verder te ontwikkelen. Gemeenten werken hier graag aan mee;
- Verkeersstromen op de dijk: constatering is dat dit in Limburg minder speelt. In het bedijkte deel van de Maas gaat iedere gemeente hier op een eigen manier mee om. Het is goed om ervaring hierover met elkaar uit te blijven wisselen;
- Drinkwaterwinning in de Omgevingswet: de Maas levert grote delen van Zuidwest Nederland water om drinkwater van te maken, daar zijn weinigen zich van bewust.

De kwaliteit van het Maaswater moet goed zijn om er gebruik van te kunnen maken. Drinkwater lijkt zo vanzelfsprekend dat daar, in de nieuwe omgevingswet, nauwelijks aandacht voor is. Toch willen ook de drinkwaterbedrijven in een vroeg stadium aan tafel zitten om in de omgevingsplannen het drinkwaterbelang veilig te stellen. Gemeenten zijn gevraagd het gesprek aan te gaan;

- Meer Maas Meer Venlo: een project waarin dijkversterking en rivierverruiming samen op trekken. Doel is het verbinden van water en ruimte om zo te komen tot een integrale visie op het gebied, waarin allerlei vraagstukken hun plek krijgen. De Maasvallei als karakteristiek is uitgangspunt. Van daaruit worden drie perspectieven uitgewerkt, om vervolgens tot een definitieve keuze te komen. Aandacht was er vooral voor het bestuurlijk proces en het aan elkaar koppelen van verschillende ruimtelijke opgaven die afzonderlijk niet van de grond waren gekomen;

- Het initiatief is genomen om te kijken of 'branding van de Maas' iets is om met alle gemeenten, maar zeker ook met vele anderen aan te werken. In een taakgroepvergadering is de bereidheid onder bestuurders gepeild. Daarop volgde een bijzondere vergadering van de taakgroep, waarin over gezamenlijke branding van de Maas is gesproken. Er zijn vele initiatieven die aan elkaar gekoppeld kunnen worden onder het grote merk Maas (vergelijk Loire of Moezel gebied). Er wordt klein begonnen en van daar uit verder gewerkt.

Taakgroep Rijn/Waal

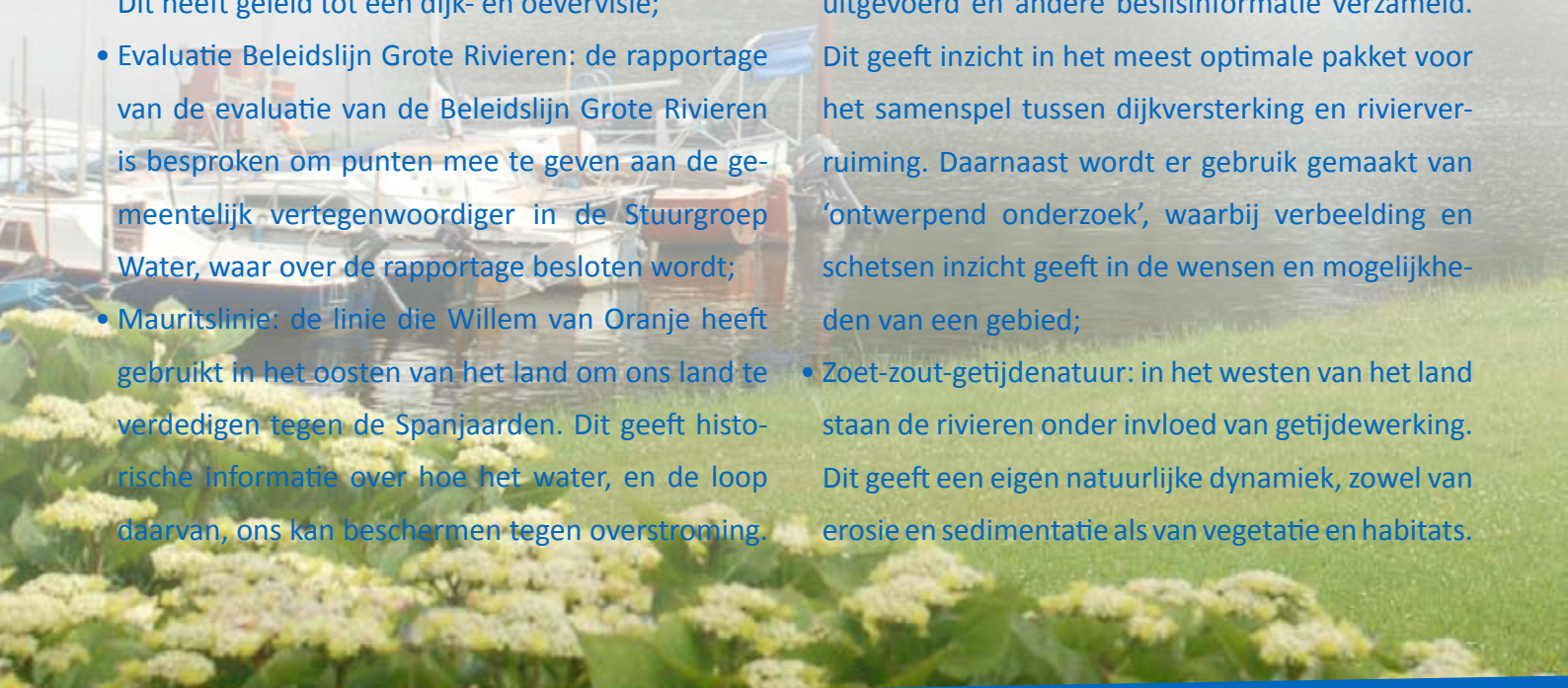
De bestuurders van de taakgroep Rijn/Waal spraken over een diversiteit aan onderwerpen:

- Dutch River Delta: een initiatief van RBT Rivierland om het rivierengebied te promoten. In een aparte bijeenkomst over dit onderwerp is gepleit voor een bundeling van initiatieven op het gebied van promotie. Bestuurders zien de grote lijn, maar het plan is nog te weinig uitgewerkt;

- De dijk is van ons allemaal: dat is het motto van Waterschap Rivierenland. Zij realiseren zich de impact van ingrepen aan de dijk op de omgeving. Zij betrekken steeds meer de omgeving bij planuitwerking om te bekijken wat gewenst en mogelijk is in en voor de omgeving. Een mooi voorbeeld van integrale planuitwerking. De relatie met en betrokkenheid van gemeenten is een punt van aandacht;
 - MIRT onderzoek Alblasserwaard – Vijfheerenlanden: aanleiding voor het onderzoek waren de nieuwe normen voor dijken, in combinatie met stijgende waterafvoer, dalende bodem (veen klinkt in), de sterkte en de hoogte van de dijk. In het gebied blijken volop verbindingen tussen water en ruimte mogelijk en deze mogelijkheden zijn via een MIRT onderzoek aan de Minister aangeboden. Er zijn gebiedsopgaven bij Kinderdijk-Alblasserdam, de sluis Ameide en Sliedrecht. ‘Dijken en oevers’, ‘natuur, recreatie en toerisme’ en ‘regionale bereikbaarheid’ zijn thema’s die verder uitgewerkt worden. Dit heeft geleid tot een dijk- en oevervisie;
 - Evaluatie Beleidslijn Grote Rivieren: de rapportage van de evaluatie van de Beleidslijn Grote Rivieren is besproken om punten mee te geven aan de gemeentelijk vertegenwoordiger in de Stuurgroep Water, waar over de rapportage besloten wordt;
 - Mauritslinie: de linie die Willem van Oranje heeft gebruikt in het oosten van het land om ons land te verdedigen tegen de Spanjaarden. Dit geeft historische informatie over hoe het water, en de loop daarvan, ons kan beschermen tegen overstroming.
- Het is ook een mooi verhaal dat gebruikt kan worden om de werken die nu gerealiseerd worden voor hoogwaterveiligheid uit te leggen; om de twee kilometer stond er een toren om met elkaar te kunnen communiceren. Door deze torens te herstellen is er een zichtbaar element in een gebied met een verhaal;
- Schone rivieren: op steeds meer locaties zijn er projecten om na hoog water uiterwaarden op te schonen van zwerfafval. Dit verbindt burgers en verenigingsleven met hun rivier. Citizen science wordt ingezet om te bekijken wat voor afval er gevonden wordt. Dit geeft inzicht in de bron van de vervuiling. Daar wordt vervolgens aan gewerkt;
 - Deltaprogramma Rivieren: naar aanleiding van de nieuwe normen uit 2017 en andere recente informatie is besloten om de Voorkeursstrategie uit 2014 te actualiseren en concreet te maken. Dit gebeurt in het project Lange Termijn Ambitie Rivieren. Voor een aantal maatregelpakketten wordt een MKBA uitgevoerd en andere beslisinformatie verzameld. Dit geeft inzicht in het meest optimale pakket voor het samenspel tussen dijkversterking en rivierversuiming. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van ‘ontwerpend onderzoek’, waarbij verbeelding en schetsen inzicht geeft in de wensen en mogelijkheden van een gebied;
 - Zoet-zout-getijdenatuur: in het westen van het land staan de rivieren onder invloed van getijdewerking. Dit geeft een eigen natuurlijke dynamiek, zowel van erosie en sedimentatie als van vegetatie en habitats.

Door het aanleggen van dijken en damwanden wordt het natuurlijke proces verstoord. Op meerdere plekken wordt gewerkt aan het herstel van het natuurlijk verloop van de rivier, zodat ook eb en vloed werking terug komt. Dit bevordert de biodiversiteit en de beleving van een gebied;

- **Gebiedsontwikkeling Voorne-Putten, de Geuzenlinie:** de noordrand van het eiland Voorne Putten is de overgang tussen het havengebied van Rotterdam en de natuurlijke omgeving van de Zuidwestelijke Delta. De gemeenten hebben er onderzoek gedaan. Er zijn mogelijkheden voor hoogwaardige bedrijvigheid, recreatie en toerisme gekoppeld aan water en aan ontwikkelingen die de buffer versterken. Opgaven vanuit de Rotterdamse haven kunnen gerealiseerd worden, maar dan wel op de voorwaarden van de vier samenwerkende gemeenten. Een boeiend verhaal over het maken van een eigen visie op de ontwikkeling van een gebied en de samenwerking tussen vier gemeenten hierin.

Deltaprogramma Maas

Het Regionaal Voorstel Maas, waarin projecten opgenomen zijn voor dijkversterking en rivierverruiming voor de korte termijn, is in 2016 opgeleverd. In 2017 is gewerkt aan verder (MIRT) onderzoek van die projecten. Diverse riviergemeenten zijn hierbij betrokken en hebben ieder hun eigen rol. In 2017 werkte het Deltaprogramma Maas verder aan de Adaptieve Uitvoeringsstrategie Maas, om de plannen voor de lange termijn uit te werken.

Dit gaat op in het project Lange Termijn Ambitie Rivieren, waarin Rijk en regio het krachtig samenspel tussen dijkversterking en rivierverruiming concreet vorm willen geven. Het gaat dan niet alleen om een visie, maar ook om de te nemen maatregelen. Hiervoor zijn in de tweede helft van het jaar pakketten aan maatregelen samengesteld, die doorgerekend zijn in een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse. Daarnaast is veel kwalitatieve informatie verzameld om een goede bestuurlijke keuze te kunnen maken. In de regio's Maasvallei en Bedijkte Maas is bekeken welke maatregelen haalbaar zijn en draagvlak hebben, op het niveau van de Maas is gerekend en de invloed op het systeem van de Maas bepaald. In de regioprocesen worden alle gemeenten betrokken, zowel ambtelijk als bestuurlijk, op het niveau van de Maas is er de gemeentelijke vertegenwoordiging in de Stuurgroep Delta Maas.

Deltaprogramma Rijn

In het Deltaprogramma Rijn is de Lange Termijn Ambitie Rivieren, waarin Rijk en Regio in gezamenlijkheid afspraken maken over concrete, haalbare en gedragen maatregelen om het samenspel tussen dijkversterking en rivierverruiming vorm te geven, uitgewerkt met het maken van een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse op meerdere maatregelpakketten. Langs de IJssel en de Waal/Merwedese zijn 'hoeken van het speelveld' verkend en maatregelpakketten samengesteld. Deze zijn doorgerekend.

Het inzicht ontstond dat het nemen van een besluit op meer gebaseerd moet zijn dan alleen een kostenberekening; ook andere beslisinformatie is van belang. Die informatie is verzameld. Dit proces wordt begeleid door de Stuurgroep IJssel en het Bestuurlijk Platform Waal/Merwedestroom. Diverse informatiesessies vormen hiervoor de basis.

Het Bestuurlijk Platform Delta Rijn formuleerde, samen met de provincies Gelderland en Overijssel de opdracht voor het 'Ontwerplaboratorium Rijntakken': met ontwerpend onderzoek zijn de mogelijkheden van de Waal/Merwedestroom en de IJssel voor de lange termijn al schetsend verkend. Niet alleen de waterveiligheid is van belang, ook andere opgaven, waaronder de opgaven uit de Nationale Omgevingsvisie, worden hierin mee genomen. Het beeld wat hieruit volgt is weer input voor de beslisinformatie.

Langs de Nederrijn/Lek zijn vooralsnog geen maatregelen voor rivierverruiming voorzien. Deze riviertak neemt niet deel aan het proces van de Lange Termijn Ambitie Rivieren.

De gemeentelijk bestuurders zijn zich bewust van de impact van maatregelen op de omgeving en blijven aandacht vragen voor de communicatie. Binnen de Stuurgroep IJssel en het Bestuurlijk Platform Delta Rijn is hier capaciteit voor vrij gemaakt en droeg de VNR financieel een steentje bij.

Schaduwwerking

Grote projecten als het Deltaprogramma hebben forse impact op de omgeving. Als het besluit tot een project is genomen, is ook de schadevergoeding geregeld. Als een project nog in de planvormingsfase is, dan is er nog geen besluit en geen regeling. Toch kunnen bewoners al schade ervaren, zoals een huis dat onverkoopbaar is als er mogelijk een hoogwatergeul op de plek van het huis komt. Wij noemen dat schaduwwerking. Deze problematiek is door de VNR in 2016 via de politiek ingebracht in de discussie rondom de nieuwe Omgevingswet. In 2017 heeft de VNR hierover verder gesproken met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. Wat zijn de mogelijkheden binnen de Omgevingswet? De Minister staat op het standpunt dat dit niet expliciet geregeld hoeft te worden. Er is gesproken over mogelijkheden het toch vorm te geven. In het project Ruimte voor de Rivier was schadevergoeding goed geregeld. Hier kunnen we met elkaar van leren en de werkwijze delen en toepassen.

Bron: BOEi, Brunswaard

In het traject is ook gesproken met Vereniging Eigen Huis. De bewoners die hun huis niet kunnen verkopen, zijn vaak lid van VEH. Zij hebben dit probleem onderkend en ook onder de aandacht gebracht. Afgesproken is elkaar te blijven informeren en, waar nodig en mogelijk, van elkaars krachten gebruik te maken.

Klimaatadaptatie

Hittestress, droogte, wateroverlast door hevige regenval en overstromingen zijn, mede door de klimaatverandering, steeds vaker aan de orde. In het Deltaprogramma is afgesproken dat gemeenten met een stresstest in kaart brengen waar de risico's zitten en hoe groot deze zijn. Vervolgens kunnen daar maatregelen op genomen worden. Klimaatadaptatie gaat ook over het groene en blauwe gebied van een gemeente. Wellicht dat daar maatregelen genomen kunnen worden. Reden genoeg om er in de taakgroepen met elkaar van gedachten over te wisselen.

Schone Rivieren

De vergaderingen van de taakgroepen worden gebruikt om op de hoogte te blijven van de diverse projecten die er zijn op het gebied van Schone Rivieren. Langs Maas, Waal en IJssel zijn er projectorganisaties en langs de Nederrijn en Lek zijn de eerste stappen gezet. Vele burgers en leden van verenigingen nemen deel aan opschoonacties. Naast dat de rivieren en uiterwaarden schoner worden en zwerfvuil niet in de oceanen terecht komt, hebben de opschoonacties ook hun invloed op de bewustwording over afval, de schoonheid van de rivieren en zijn het activiteiten om integratie en participatie vorm te geven. De (goede) voorbeelden worden met elkaar besproken. Van belang is dat er inzicht komt in de veroorzaker van het zwerfvuil. Vandaar dat er eind 2017 is gestart met 'citizen science'; de opruimers bekijken en beoordelen wat ze opgehaald hebben, om te kijken wat de bron is. Op basis van deze kennis kunnen handhavings- en beïnvloedingsacties opgezet worden. Gemeenten zijn faciliterend en ondersteunend aan de opschoonacties.

Richtlijn Overstromings Risicobeheer

Samen met de VNG bekijken we of en op welke manier er inbreng is bij het uitwerken van de tweede versie Europese Richtlijn Overstromings Risicobeheer (ROR). De werkwijze verschilt niet van de eerste versie. Discussiepunt is het wel of niet opnemen van wateroverlast door regenwater. Hier ligt een relatie met klimaatadaptatie en lijkt het vooral te gaan over het stedelijk gebied. Bij gewenste actie neemt de VNG het initiatief, waar nodig wordt ons netwerk en onze kennis ingezet.

Hoogwatervrije terreinen / Steenbreek

Langs de grote rivieren (Waal, IJssel en Nederrijn) zijn de afgelopen eeuwen steenfabrieken ontstaan. Deze zijn voor het grote deel niet meer in werking en verlaten en daarmee veelal in verval geraakt. Deze steenfabrieken liggen vaak op hoogwatervrije terreinen in de uiterwaarden. De provincie Gelderland laat de HAN en Hogeschool Larenstein onderzoeken wat de potentie is van deze terreinen en op welke manier deze ontwikkeld kunnen worden.

Een levendig fabrieksterrein met toekomst is ook voor de gemeente van belang. De VNR ondersteunde het onderzoeksvoorstel en verleent, waar mogelijk, hand- en spandiensten bij de uitwerking.

Gemeenteraadsverkiezingen

In maart 2018 staan de gemeenteraadsverkiezingen gepland. Dit betekent nieuwe bestuurders. Er is besloten niet in te zetten op de partijprogramma's, maar op de collegeonderhandelingen. Met een flyer moedigen we gemeenten aan een waterwethouder te benoemen die bewust aandacht heeft voor water in het collegeprogramma. Ook zijn de eerste stappen gezet voor het informeren van nieuwe bestuurders.

Rijkswaterstaat

De afgelopen jaren zijn de contacten met Rijkswaterstaat geïntensiveerd. Vertegenwoordigers van RWS zijn regelmatig aanwezig bij vergaderingen van de taakgroepen. Dan worden onderwerpen die RWS aan gaan inhoudelijk toegelicht. De Beleidslijn Grote Rivieren is een onderwerp dat gemeenten raakt. Maar ook het zwemmen in grote rivieren en hoe daar gezamenlijk over te communiceren, is onderwerp van gesprek.

KIMO / Kustgemeenten

KIMO Nederland en België is de milieu- en veiligheidsorganisatie voor kustgeoriënteerde gemeenten. Een vergelijkbare organisatie als de VNR. De overeenkomsten en mogelijke samenwerking zijn besproken. Vooral op het gebied van schone rivieren en Noordzee zijn er aanknopingspunten. Waar nodig weten we elkaar te vinden.

Wie vertegenwoordigen de Vereniging Nederlandse Riviergemeenten?

De VNR is een netwerkorganisatie. Gemeenten vormen, als lid van de VNR, onderling het netwerk, via de taakgroepen en de ledenvergadering. Daar wisselen zij met elkaar kennis en informatie uit. In divers overleg van medeoverheden en andere organisaties over het rivierengebied, is gemeentelijke inbreng gewenst. De gemeentelijke vertegenwoordiging wordt via de VNR afgestemd. Zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau vertegenwoordigen de leden en het bureau de VNR.

Relatie met VNG

De VNR en de VNG zijn twee zelfstandige verenigingen. De VNG houdt zich bezig met het brede onderwerp water, de VNR richt zich op het rivierwater en rivierengebied en alles wat daarmee te maken heeft. Regelmatig is er op ambtelijk en bestuurlijk niveau afstemming over de wateronderwerpen. Om de rivieronderwerpen op de nationale agenda te houden is Jos Penninx als voorzitter van de VNR lid van de VNG subcommissie Water. De vergaderingen worden ambtelijk voorbereid door het Gemeentelijk Water Netwerk. Vanuit het VNR-bureau is Edmee van der Hoeven hierbij betrokken en wordt uitgenodigd voor de vergaderingen.

Stuurgroep Water

De Minister van Infrastructuur en Milieu (Infrastructuur en Waterstaat) heeft regelmatig overleg met een afvaardiging van de koepels van waterschappen, provincies en gemeenten. Dit overleg heet de Stuurgroep Water. Als in de Stuurgroep Water rivieronderwerpen aan de orde komen, maakt de voorzitter van de VNR deel uit van de VNG-delegatie. Begin 2017 stond de rapportage Evaluatie Beleidslijn Grote Rivieren op de agenda. Hier is de VNR bij betrokken.

Deltaprogramma Maas

Stuurgroep Delta Maas

De Stuurgroep Delta Maas (SDM) is bestuurlijk verantwoordelijk voor de uitwerking van het Deltaprogramma Maas. Naast Rijk, provincies en waterschappen praten gemeentelijk vertegenwoordigers mee om het gemeentelijk geluid te laten horen.

<i>Gemeente Oss</i>	<i>Bedijkte Maas Brabant</i>
<i>Johan van der Schoot</i>	
<i>Gemeente Wijchen</i>	<i>Bedijkte Maas Gelderland /</i>
<i>Agnes Schaap (tot maart 2017)</i>	<i>VNR</i>
<i>Gemeente West Maas en Waal</i>	<i>Bedijkte Maas Gelderland /</i>
<i>Sander Bos (vanaf april 2017)</i>	<i>VNR</i>
<i>Gemeente Venlo</i>	<i>Maasvallei</i>
<i>Wim van den Beucken / Jos Teeuwen</i>	
<i>Gemeente Roermond</i>	<i>Maasvallei</i>
<i>Gerard Ijff</i>	
<i>Gemeente Maastricht</i>	<i>Koploper</i>
<i>Gerdo van Grootheest (tot augustus 2017) / Gert Jan Krabben-</i>	
<i>dam (vanaf september 2017)</i>	
<i>Gemeente 's-Hertogenbosch</i>	<i>Koploper</i>
<i>Jos van Son</i>	

ABG Maas

De Ambtelijke Begeleidingsgroep Maas bereidt de vergaderingen van de Stuurgroep Delta Maas voor.

<i>Gemeente 's-Hertogenbosch</i>	<i>Martine van den Beucken</i>
<i>Gemeente Maastricht</i>	<i>Gerard Wijnands</i>
<i>Gemeente Oss</i>	<i>Frank Geenen</i>
<i>Gemeente Roermond</i>	<i>Crit Smeets</i>
<i>Gemeente Venlo</i>	<i>Christine Jansen</i>
<i>Gemeente West Maas en Waal</i>	<i>René Megens</i>
<i>VNR</i>	<i>Edmee van der Hoeven</i>

Bestuurlijk Overleg Bedijkte Maas

De provincie Brabant verzorgt het regioproces Bedijkte Maas. Meerdere keren per jaar worden gemeenten geïnformeerd, betrokken en uitgenodigd inbreng te leveren. Alle gemeenten langs de bedijkte Maas worden uitgenodigd een bestuurder deel te laten nemen.

Ambtelijk overleg Bedijkte Maas

Het bestuurlijk overleg Bedijkte Maas wordt voorbereid door het ambtelijk overleg Bedijkte Maas. Ambtelijk vertegenwoordigers van de gemeenten langs de Bedijkte Maas en de VNR worden uitgenodigd deel te nemen.

In 2017 zijn er meerdere ambtelijke overleggen geweest om inhoudelijk door te praten over de samen te stellen maatregelpakketten.

Deltaprogramma Rijn

Binnen het Deltaprogramma Rijn zijn verschillende bestuurlijke en ambtelijke gremia actief, waarin gemeenten/VNR vertegenwoordigd zijn.

Bestuurlijk Platform Delta Rijn

Het bestuurlijk Platform Delta Rijn (BPDR) is verantwoordelijk voor de afstemming van maatregelen langs de riviertakken van de Rijn. Naast het Rijk, provincies en waterschappen zijn gemeenten vertegenwoordigd om het gemeentelijk geluid te delen:

<i>Gemeente Rheden</i>	<i>IJssel</i>
<i>Nicole Olland</i>	
<i>Gemeente Houten</i>	<i>Nederrijn/Lek</i>
<i>Herman Geerdes</i>	
<i>Gemeente Werkendam</i>	<i>Merwedde</i>
<i>Machiel de Gelder</i>	
<i>Gemeente Tiel</i>	<i>Waal</i>
<i>Corrie van Rhee (tot juni 2017) / Ben Brink (vanaf juni 2017)</i>	
<i>Gemeente Lingewaard</i>	<i>Veiligheidsregio's</i>
<i>Marianne Schuurman</i>	
<i>Gemeente Voorst</i>	<i>relatie VNR</i>
<i>Jos Penninx</i>	
<i>Gemeente Deventer</i>	<i>relatie Ruimtelijke Adaptatie</i>
<i>Andries Heidema</i>	

Andries Heidema is vanuit gemeenten de roulerend voorzitter van het BPDR.

ABG Rijn

De ambtelijke Begeleidingsgroep (ABG) Rijn bereidt de vergadering voor van het bestuurlijk Platform Delta Rijn.

Gemeente Deventer

Gemeente Houten

Gemeente Lingewaard

Gemeente Rheden

Gemeente Tiel

Gemeente Voorst/VNR

Gemeente Werkendam

Marco Harms

Joost Bruckwilder

Maarten van der Leede

José Ziekenheiner

Edmee van der Hoeven

Corine Lankhaar /

Arwin van Loon

Jos Penninx

Ambtelijk Begeleidingsteam IJssel

De vergaderingen van de Stuurgroep IJssel worden voorbereid door het Ambtelijk Begeleidingsteam IJssel. Het team bereidt ook de brede (informatieve) bijeenkomsten voor. Het gaat om brede ambtelijke bijeenkomsten, of bijeenkomsten waarbij ook belanghebbenden aanwezig zijn.

Gemeente Deventer

Gemeente Rheden

Gemeente Voorst / VNR

Gemeente Zutphen

Gemeente Zwolle

Maarten van de Leede

Edmee van der Hoeven

Arjen Groen

Andreas van Rooijen

Stuurgroep IJssel

Bestuurders van Rijk, Waterschappen en provincies aan de IJssel overleggen, gezamenlijk met gemeentelijk vertegenwoordigers, over hoogwaterveiligheids-onderwerpen langs de IJssel. Zij geven sturing aan de uitwerking en actualisatie van de Voorkeursstrategie IJssel en stemmen de voorgestelde projecten in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma met elkaar af.

Gemeente Zwolle

Ed Anker

Gemeente Zutphen

Oege Bos

Gemeente Rheden

Nicole Olland

Gemeente Deventer

Andries Heidema

Gemeente Voorst

Noordelijke IJssel

Midden IJssel

Zuidelijke IJssel

relatie BPDR

relatie VNR

Bestuurlijk Overleg Waal Merwedese

Alle gemeentelijk bestuurders langs de Waal en de Merwedese worden uitgenodigd voor het Bestuurlijk Overleg Waal en Merwedese. In dit overleg, waarbij ook de bestuurlijk vertegenwoordigers van Rijk, Waterschappen en provincies aanwezig zijn, komen hoogwaterveiligheids-onderwerpen aan de orde. Het gaat om projecten rivierverruiming en in het kader van het hoogwaterbeschermingsprogramma.

ABG Waal en Merwedese

Het bestuurlijk overleg Waal Merwedese wordt voorbereid door het Ambtelijk Overleg Waal Merwedese. Ambtelijk vertegenwoordigers van de gemeenten langs de Waal en Merwedese en de VNR worden voor het overleg uitgenodigd.

Bestuurlijk Overleg Sterke Lekdijken

Het bestuurlijk overleg Sterke Lekdijken stuurt het project Sterke Lekdijken aan. Bestuurders van alle betrokken gemeenten worden hiervoor uitgenodigd. Voorafgaand aan het overleg vindt er in VNR verband een gemeentelijk vooroverleg plaats.

Riviertaktrekkersoverleg

Het programmteam Rijn is ambtelijk verantwoordelijk voor de uitvoering van het programmaplan Delta-programma Rijn. Zij worden hierbij ondersteund door de trekkers van de riviertakken Waal/Merwedese, IJssel en Nederrijn-Lek. Iedere twee weken is er overleg om de actualiteiten te bespreken. Het VNR-bureau wordt ook uitgenodigd en is afhankelijk van de agenda aanwezig bij het overleg.

Brede kennisbijeenkomsten

Er wordt veel onderzoek gedaan naar onderwerpen die met de rivier en het beheer daarvan te maken hebben. Deels autonoom, deels in het kader van het Deltaprogramma. Om deze informatie te delen organiseert het Programmteam Rijn regelmatig (ambtelijke) kennisbijeenkomsten. Hiervoor wordt een brede uitnodiging verzonden; aan alle (gemeentelijk) vertegenwoordigers van de ambtelijke begeleidings-teams en belanghebbende partijen.

Gelderse Commissie Veiligheid Grote Rivieren

De Gelderse Commissie Veiligheid Grote Rivieren houdt zich bezig met calamiteiten op het water. De voorzitter van de VNR is namens de VNOG lid van de Commissie. Het is een mooie manier om de kennis over hoogwaterveiligheid te koppelen aan crisisbeheersing (calamiteiten en rampenbestrijding).

Begeleidingscommissie Evaluatie Beleidslijn Grote Rivieren

De evaluatie van de Beleidslijn Grote Rivieren werd begeleid door een begeleidingscommissie, waar het VNR bureau en een gemeentelijk vertegenwoordiger deel van uit maken. De evaluatie is afgerond. De begeleidingscommissie blijft in stand om acties die voort vloeien uit het advies te volgen.

Begeleidingscommissie Slimme combinaties

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterveiligheid wil weten of de in potentie kansrijke dijktrajecten voor slimme combinaties allemaal in beeld zijn. Een slimme combinatie is de vorm van meerlaagsveiligheid waarbij maatregelen in de ruimtelijke ordening (laag 2) en/of rampenbestrijding (laag 3) geheel of gedeeltelijk in de plaats worden gesteld van dijkversterking (laag 1). Het Ministerie van I&W heeft onderzoek uit laten voeren en dit inhoudelijk laten spiegelen door een begeleidingscommissie. De VNR is gevraagd om gemeentelijke inbreng te geven. Auke Sybesma van de gemeente Zaltbommel en Andreas van Rooijen van de gemeente Zwolle zorgen voor het gemeentelijk geluid in de begeleidingscommissie van

het onderzoek.

Arbeitsgruppe Hoch Wasser

Nederlandse en Duitse overheden in de grensstreek stemmen ontwikkelingen op het gebied van hoog water (veiligheid) hier af. Zij doen gezamenlijk onderzoek naar de gevolgen van de nieuwe Nederlandse normen voor de situatie in Duitsland. Het VNR-bureau krijgt de agenda met stukken toegestuurd en bepaalt afhankelijk daarvan de aanwezigheid.

Overige vertegenwoordiging

Bestuur en bureau van de VNR zijn op diverse bijeenkomsten aanwezig. Om kennis te halen, te brengen en de VNR onder de aandacht te brengen.

- Watercommunicatievakdag: informele bijeenkomst van communicatieprofessionals in de waterwereld;
- Dijkwerkersdag: dag voor iedereen die zich bezig houdt met het werken aan de dijk;
- Presentatie rapportage veerponten: het landelijk Verenplatform heeft onderzoek gedaan naar de economische impact van veerponten. Het rapport werd gedeeld in een informatieve bijeenkomst;
- Internationale Hanzedagen in Kampen: internationaal (open) congres van de Hanzesteden over hun samenwerking en de economische impact van een Hanzestad;
- Internationale Hoogwaterconferentie: conferentie georganiseerd door de Arbeitsgruppe Hoch Wasser en de Geldersche Commissie over de maatregelen voor waterveiligheid en calamiteiten in het grensgebied van de Rijn;
- Brede vaartocht Waal: vaartocht om de ontwikkelingen langs de Waal te bespreken en in de praktijk te bekijken;

- OIM special Ruimtelijke Adaptatie: het Overleg Infrastructuur en Milieu (adviesorgaan Ministerie I&M) organiseerde een special over de mogelijkheden van Ruimtelijke Adaptatie. In gesprek met diverse belangenorganisaties die te maken hebben met klimaatadaptatie;
- Deltacongres: de jaarlijkse bijeenkomst van de Delatocommissaris om met elkaar de ontwikkelingen binnen en de voortgang van het Deltaprogramma te presenteren en bespreken;
- KIMO congres: jaarvergadering van het KIMO over zwerfafval, hoe kustgemeenten en riviergemeenten hier elkaar kunnen vinden.

Afsluitend

De Vereniging Nederlandse Riviergemeenten is

Een netwerk van gemeente bestuurders waar levendig gediscussieerd wordt over de kansen en bedreigingen van de rivieren, waar kennis wordt genomen van elkaars problemen en kansen en gezocht wordt naar gezamenlijke oplossingen en aanpak.

De Vereniging Nederlandse Riviergemeenten staat voor

Belangenbehartiging en gezamenlijke visieontwikkeling voor riviergebonden aangelegenheden die het individuele belang van riviergemeenten overstijgen.

De Vereniging Nederlandse Riviergemeenten functioneert als

Een volwaardig gesprekspartner op bestuurlijk niveau in de waterwereld, zowel op regionaal, nationaal als internationaal niveau.

De Vereniging Nederlandse Riviergemeenten heeft

De actuele onderwerpen in beeld en is in beeld bij leden, medeoverheden en andere organisaties.

Bijlage

Ledenlijst Vereniging Nederlandse Riviergemeenten

Per taakgroep op 31 december 2017

Taakgroep Maas

Aalburg
Beesel
Bergen
Cuijk
Eijsden-Margraten
Geertruidenberg
Genneep
Goeree-Overflakkee*
Grave
Heumen
Heusden
Horst aan de Maas
Leudal
Maasdriel
Maasgouw
Maastricht
Mook en Middelaar
Oss
Peel en Maas
Roermond
's-Hertogenbosch
Sittard-Geleen
Venlo
Venray
Waalwijk
Werkendam*
West Maas en Waal*
Wijchen

Taakgroep IJssel

Arnhem*
Bronckhorst
Brummen
Deventer
Doesburg
Duiven*
Hattem
Heerde
Kampen
Lochem
Ols-Wijhe
Rheden
Voorst
Westervoort
Zevenaar
Zutphen
Zwolle

Taakgroep Rijn/Waal

Albrandswaard
Arnhem*
Barendrecht
Buren
Culemborg
Druten
Duiven*
Goeree-Overflakkee*
Gorinchem
Groesbeek
Hardinxveld-Giessendam

Hendrik-Ido-Ambacht
Houten
Krimpenerwaard
Lingewaal
Lingewaard
Maassluis
Neder-Betuwe
Neerijnen
Nieuwegein
Nijmegen
Overbetuwe
Papendrecht
Rijnwaarden
Sliedrecht
Tiel
Vianen
Vlaardingen
Wageningen
Werkendam*
West Maas en Waal*
Wijk bij Duurstede
Woudrichem
Zaltbommel
Zederik
Zwijndrecht

*Een aantal gemeenten neemt deel in twee taakgroepen of krijgt de stukken ter info. Gemarkeerd met **

**VERENIGING
NEDERLANDSE
RIVIERGEMEENTEN**